Ms 527

Montesquieu Úr' Munkájine a' Törvények' Lelkéről.

18. Livr

..... Prolem sine matre creatam.
Ovidius.

francziából fordította
Árkosi Benkő István
Kolosváron Prókátor.

10

Biblioteca Centrală Universitară Cluj

©BCU Cluj

©BCU Cluj

1.

XVIII. Könyv.

A' Törvényekről azon viszonyban a' melly azoknak a' Föld' természetével vagyon.

1. Rész.

A' Földnek természete miképpen folyt bé a' Törvényekre.

Egy Országnak földjé jósága természetesebben abban függést csinál. A' mezei embereknek, a' kik itt fő részét teszik a' Népnek,

nem

nem ollyan féltői Szabadságoknak: ők igen el vagynak foglaltatva 's igen eltelnek magános bajaik-kal. Egy dús mező fél a' dúlás-tól, fél az hadseregtől. "Ki for-
„málja a' jó pártot, szállott bécze-
„ző Monarchához? Talán a' Kalmárok
„és a' Földmívelők? hanemha mi
„képzelhetnők, hogy ők a' Monarchia
„ellen állanának, ők, a' kiknek
„mindegy minden Igazgatás, már
akkor ha csendes„.

Így az egyedülvalónak igazgatása gyakrabban vagyon a' termékeny Országokban, 's a' többeknek igazgatása a' terméketlenekben, a' mi némellykor kárpótlás.

Attica

Attica' földjének termékeet-
lensége állította ottan fel a' nép-
igazgatást; és a' Lacedaemonbeliek-
nek termékenysége az aristocra-
tiai igazgatást. Mostanában időkben
már, nem akarták Görög-ország-
ban az egyedülvalónak igazgatását;
bár az aristocratiai igazgatás-
nak több hasonlatossága vagyon az
egyedülvalónak igazgatásához.
Plutarchus mondja, hogy a' Cylo-
niama Seditio Athenaeben le-
csendesíttetvén, a' Város saját
régi zavaraiba visszaesett, 's
annyi részekre oszlott, a' mennyi
nemü vidékek voltak az Atticai
tartományokban. Az havasi La-

kósok,

kóknak minden oszöbből a' népigaz=
gatást akarták; az Alföldiek
a' Többek' igazgatását kivánták;
a' Tenger' melyékiek, a' kettőből
elegyítetett igazgatásért szóllottak.

II. Rész.

Folytatása ezen Materiának.

A' termékeny Országok Síkságok
szoktak lenni, hol az erősebbel
semmiért sem vetekedhet
az ember: tehát annak alájavetí
magát; és a' midőn néki megadta
magát, már a' szabadság' lelke
nem fog ide visszatérni; a' mező=
nek áldásai hűség' zálagai. De az

hegyes-völgyes Országokban, megtarthatja az ember azt a' mije vagyon, és kevés vagyon a' megtartására. A' szabadság, tudniillik, az igazgatás, a' mellyet él az ember, az egyedülvaló jószág, a' mi megérdemli hogy védelmezze. Az hát inkább országol az hegyes-völgyes és bajos Országokban, mint azokban, a' mellyeknek a' természe[t] inkább kedvezni látszatott.

Az Havasiak egy mérsékletesebb igazgatást megtartanak, mivel ők a' meghódittásnak nincsenek olly annyira kitéve. Ők magokat könnyen védelmezik, és bajos megtámadhatók; az hadi és élelem szerek ellenek sok költséggel gyüjtetnek és vitetnek, az Ország nem szolgáltat azokra semmit. Tehát ellenek bajosabb hadat

vinni

vinni, még veszedelmesebb azt folyztatni; és mind azon Törvényeknek, a' mellyeket a' Nép bátorságáért hoz az ember, itt kevesebb hellye vagyon.

XXI. Rész.

Mellyek a' legmiveltebb Országok.

Az Országok nem miveltetnek termékenységekért, hanem szabadságokért; és ha az ember gondolat szerént felosztja a' Földet, el fog bámulni azon, hogy annak több termékenyebb részeiben pusztákot, és ott, az hol a' föld mindent megtagadni látszatik, nagy Népeket lát.

Természetes az, hogy egy Nép oda hadjon egy rosz Országot, azért hogy

egy jobbat kerestten, nem a' pedig
az, hogy egy jótól megváljon, azért
hogy egy rosszabbat keresetten. A'
legtöbb beütések hát azon Országok-
ban léteznek, a' mellyeket a' Termé-
szet a' boldogságért alkotott: és
minthogy semmi sem jár közelebb
a' pusztításhoz a' beütésnél, tehát
a' jobb Országok a' leggyakrabban ki-
pusztíttatnak a' Népből, a' míg Éjszak-
nak zordon Országai, azon okból,
hogy azok csak nem lakhatatlanok,
mindég lakva maradnak.

Abból, a' mit az Historicusok
Scandinavia' Népeinek a' Duna'
partjain lett mentekről mondanak,
látszik, hogy a' nem volt egy hódítás,
hanem csupán egy általköltözés a'
puszta földekre.

Éron

Ezen bóldog Klimák tehát más
küllöszködéseik által irtattak ki, és
mi nem nyújtjuk azon gyászos Dol-
gokat, a' mik ottan megestek.

"Több emlékekből /: monumentum:/
„ megtetszik, mind Írásvéles, hogy
„ Sardinia egy Görög Colonia /.
„ Az hajdon igen gazdag volt, és
„ Aristheus, kinek a' Szántás-vet-
„ tésekhez volt szeretetét annyira
„ hirlelték, annak Törvényeket
„ adott. De ez az által igen elbukkott;
„ mert a' Kárthágóbeliek tévén ma-
„ gokat úraivá, ők mind azt, a' mi
„ azt képessé tehette volna az embe-
„ reknek táplálatjára, pusztává
„ tették, és fővesztés büntetése alatt
„ megtiltották a' földnek mivelését".
Sardinia az Írásvéles idejében

nem

nem vólt még helyrehozva; mint még most.

Persiának a' legmértékeltebb részei, ugy Török-országnak, nem vehették magokat olé a' nagy ázsiai Tatárok' pusztításaiból.

II. Rész.

Újabb mivei (: effets :) az Ország' termékenységének és termékettlenségének.

A' földeknek terméketlensége az embereket szorgalmatosokká, józanokká, a' munkára ezmokká, vitézekké, az hadakozásra ügyesekké rendeli; nékiek igenis

bé-

be kell szerzeni azt a' mit a' föld megtagad. Egy Országnak termé- ketlensége, könnyen élettől, gyuha- ságot, ját az életnek fentartására egy bizonyos szerzetet ád.

Megjegyeztetett hogy az olyan helyekről szedetett némely Ka- tonák, hol a' paraszték gazdagok, nem oly ekonomiában, nem olyan jók mint a' többiek. A' katonai törvények ezen alkalmatlanság- nak elejét vehetnék egy keményebb fenyitékkel.

V. Rész.

A' Szigetek' Népeiről.

A' Szigeteknek Népei a' szabadságra hajlandóbbak a' száraz Földnek

Népeinél

Népeinél. A' Szigetek rendkivül kitsin kiterjedésűek; a' Népnek egy része nem fordíthatja ollyan jól a' másnak Elnyomására; a' Tenger elválasztja azokat a' nagy Birodalmaktól, és a' Tyrannismus itt nem kaphat magának nagy tágot, az hóditók elzárattak a' Tenger által; a' Szigetbéliek nem bonyolíttódtak az hóditásba, és ők fenntartják Törvényeiket könnyebben.

VI. RÉSZ.

Az emberek' szorgalma által formáltatott Országokról.

Az emberi szorgalom által lakhatókká rendeltetett Orszá-

gok, és a' mellyeknek ezen Szorga-
lomra, készekénn, szükségek vagyon;
magoknak a' mérséklett igazgatást
választyják. Főképpen három illyen-
féle Országok találtatnak; Siná-
ban a' két Szép Provinciák,
Kiang-nan és Tche-kiang;
Egyiptom és Hollandia.

Sinának régi Császárjai
nem voltak hódoltatók. Az első
dolog, a' mit tettek saját na-
gyításokra nézve, a' volt, a'
mi leginkább megbizonyítsa
az ők bölcseségét. Látta az
ember a' vizek alól a' Birodalom-
nak a' két leg-szebb Tartományait
felemelkedni; azok emberek által

csinált

csináltattak. Ezen két Tartományok-
nak kimondhatatlan termékenysé-
gétül vann az, a' mi ezen roppant
Tartomány' boldogságáról ád Euró-
pának képzeteket. De egy untalan,
és a' Birodalom' olly' fontos részének
pusztulása felőll jótállásra nézve
szükséges gond, inkább egy bölcs, mint
egy bujálkodó Nép' erkölcseit; inkább
egy Monarchának törvényes, mint
egy Despotának tyrannusi hatal-
mát kivánta. Az hatalomnak
hát itt mérséklettnek kellett lenni,
mint vólt valaha Egyiptomban. Ugy
kellett lenni, hogy itten az hatalom
szelid vólt, mint vann Hollandiában,
mellyet a' Lakosait a' saját magára
figyelmezésére szoktatott, és nemazért,
hogy önmagát a' tunyaságra avagy a'
kényre hagyja.

©BCU Cluj

Így a' Chinai Climának bottsú-járat, hol az ember természet szerént a' völgyi engedelmességre hajlandó, alterméreze az írtózatatoknak, a' mellyet egy Birodalom' nagy kiterjedéseiből kitetszik, az elő Törvényadói Sinának kéntelenek vóltak igen jó Törvényeket hozni, és az Igazgatás gyakran kéntelen vólt azokat követni.

VIII. Rész.

Az embereknek munkáiról.

Az emberek, gondjaik' és jó Törvényeiknél fogva, a' magok hasznáirlatokra alkalma[illegible]tabbá tették a' Földet. Folyókat látunk folyni ott, az hol tók és mocsárok vóltak;

vóltak: az egy áldást, a' mit nem a' ter-
mészet készített, hanem a' termesztés
által közben-tartatatik. Midőn a'
Perzsák Ásiának urai vóltak,
megengedték azoknak, a' kik forrás
vizet [redacted] vittek valamelly helyre,
a' melly addig öntözetlen állott, hogy
annak hasznát vegyék öt izek
alatt; és minthogy a' Taurus' her-
gyéből több patakok eredtek, tehát
ők nem kiméltek semmi költ-
séget hogy vizet szerezzenek
ottan. Oka sudáin kivüll, hon-
nan jöhet az, talállja az ember
kertjeiben és mezeiben.

Igy, miként a' rontó-bontó Nemzetek
rosszakat csinálnak, a' mellyek rólok
tovább tartanak, vagynak szorgal-
matos Nemzetek, kik jókat mivelnek,

a' mellyek

a' mellyek vélek nem mulnak el.

VIII. Rész.

<u>A' Törvényeknek közönséges viszonnya.</u>

A' Törvényeknek egy igen nagy ~~[illegible]~~ viszonnya vagyon a' móddal, a' mivel fogva különbböző Népek a' magok megmaradását megszerzik. Egy Népnek, a' mellyik magát a' kereskedésre és a' tengerre adta, nagyobb Törvénykönyv kell, mint egy Népnek, a' mellyik a' földmiveléssel megelégeszik. Nagyobb kell amannak, mint a' mellyik csordáiból él. Egy nagyobb kell ennek, mint annak a'

Népnek

Nemzetek, a' mellyik vadászatjából él.

XI. Rész.

Amérikának földéről.

Hogy Amérikában annyi vad Nemzetek vagynak, onnan vann, hogy a' föld ott önnön magától elég gyümöltsökit terem, a' mellyekkel az ember magát táplálhatja. Ha ott a' fejérnépek a' kunyhó körül egy nőzetta földet megmivelnek, a' Mayz /: Törökbúza :/ majd kikél. A' Vadászat és halászat teszi az embereknek bő élelmét. Ezen kivül, a' legelő állatok, mint az ökrök és bihalok, 's a' t: itten jobban elővezik magokat, mint be hatésö állatok

tok. Ezen utólsóknak tanyája min-
den idő óta Afrika vidékén vagyon.

Európában, úgy hiszem, az ember mind ezen hasznokat nem fogná kapni; ha itt a' földet miveletlenül hagyná; itten egyéb nem fogna teremni, erdőknél, éger-fáknál, és más terméketlen élő-fáknál.

II. Rész.

Az emberek számáról viszonyban a' móddal a' mellyel fogva magoknak élelmet szereznek.

A' midőn a' Nemzetek nem mivelik a' földeket, az emberek' száma nálok ne' millyen proportióban van.

vann. A' mint vann egy mivelet=
len Földnek termése (: le produit:)
egy mivelt Földnek termésihez
képest; éppen az a' száma vagyon
a' Vadaknak egy Országban a' föld=
mivelők' számához képest egy
maitban: és a' mikor a' Nép miveli
a' földeket, űzi a' mesterségeket
és, az akkor proportiokat követ,
a' mellyek sok kivánságokat kí=
vánnának.

Ők bajosan formálhatnának
egy nagy Nemzetet. Ha Pásztorok,
egy nagy Országra vann szükségek,
hogy abban bizonyos számmal meg=
élhessenek: ha Vadászok, azt néz=
ve, még kissebb számmal kell len=
nék; és hogy élhessenek, egy kis=
sebb Nemzetet formálnak.

Ha ők:

Az ők' Országa rendszerént tellyes erdőségekkel; és minthogy itt az emberek a' városoknak a' folyóinak árkokot nem ásták, tehát tömve vann a' fertőkkel, hol mindenik csapat tanyázik /: *le cantonné* :/, és formál egy két Nemzetet.

XI. Rész.

A' vad Népekről, és a' barbarus Népekről.

A' vad Népek és a' barbarus Népek között az a' különbség találtatik, hogy az elsők apró széjjelszórt Nemzetekből állanak, a' kik némelly különös okokból nem egyesűlhetnek; a' midőn a' barbarusok rendszerént kis Nemzetek, a' kik

magokat egygyesíthetik. Az elsők
rendszerént vadász Népek; a' máso-
dikok, pásztor Népek. Csak itt kö-
tatáskerület bizonyítja ezt. A' ölyz-
béziai Népek nem tudnának egy
társban élni; mivel magokat nem
táplálhatnák; a' Tatárok ötten öt-
ten élhetnek együtt; mivel ezer-
dáik néha néha összvehajtathat-
hatnak. Minden ezernyek hát
újra egygyesülhetnek; és e' képen
a' midőn egy kö ött ök másokat
maga alá hajtom, a' melly után;
két dolgok között egyes csak
nékiek cselekedni; hogy megvál-
janak egymástól, avagy hogy vala-
melly nagy hódítást tenni mennye-
nek valamelly déli Birodalomban.

XII. Rész

Hetd. Rész.

A nemzeti Jusról a' Népeknél kik a' földeket nem mivelik.

Nem élvén azok a' Népek egy határozott és kerített földön, kiknek közöttök elég okaik a' perlekedésre; ők perlenni fogják a' miveletlen földet, miként nálunk perlekednek a' Polgárok az örökségek felett. Így gyakor alkalmat ~~[illegible]~~ találnak adandják elő magokat a' háborúra a' vadászatjaikért, halászatjaikért, barmaiknak eledeléért, rabszolgáiknak elrablásáért; és nem lévén hazájok (: territorium :), annyi a' Nemzetek' Jussa szerint igazí-

igazittandó dolgaik léttnek, a' mint a' pólgári Ius szerént oldójandók léttnek. . . .

Hetedik. Rész.

A' Népeknél kik a' földeket nem mívelik a' pólgári Törvényekről.

A' Földeknek felosztása az a' mi kalmozza főképpen a' pólgári Törvénykönyvet. Azon Nemzeteknél hol ez az osztály meg nem tétetett, igen kevés pólgári Törvények léttnek.

Ezen Népek' Intézeteit, inkább Szokásoknak, mint Törvényeknek lehet nevezni.

Az ilyen

Az illyen Nemzeteknél, az öreg-
geknek, kik a' mult dolgokra
emlékeznek, egy nagy tekintete
vagyon; itt az ember jószágok
által nem különböztetődhetik
meg, hanem kor és tanács által.

Ezek a' Nemzetek tébolyganak,
és elterjednek a' legelőkön, és az
erdőkben. Az házasság nálok nem
lehet ollyan bizonyos mint nálunk,
hol az az holyt lakás által meg-
álapíttatik, és az hol az asszony
egy házhoz tart; ők hát könnyeb-
ben változtathatják feleségeiket,
többeket tartván, és néha kü-
lömbség nélkül öszveelegyedhetnek
mint a' barmok.

A' pásztor Népek nem válhat-
nak meg csordájoktól mellyek után
élnek;

élnek; olly' kevéssé válhatnak meg
feleségeiktől is kiknek a' marhára
gondjok vann. Mind annak hát
eggyütt kell ödább=odább menni;
annyival inkább, hogy rendszerént
nagy térségeken élvén, hol nin=
csenek békesített erős hellyek,
feleségeik, gyermekeik, nyájaik
ellenségeiknek prédájára fognák=
nak jutni.

A' Törvények rágulásáról a' ra=
gadomány' osztását; és miként
a' mi Salica Törvényeink, kül=
önösön figyelmeznek a' vitézi dol=
gokra (lex vult, latrocinium:).

XIV. Rész

©BCU Cluj

26.

XIV. Rész.

A' Népeknek kik a' földeket nem mivelik politicai Statutto-ról.

Ezek a' Népek egy nagy szabadság-gal élnek: mert, midőn ők a' föl-deket nem mivelik, ők azokhoz nincsenek kötözve; ők tébojgók, koborlók; és ha egy Fő őket szabad-ságoktól meg akarná fosztani; ők azt vélsem egy másiknál fog-nák keresni; avagy az erdőkre vonnák magokat hogy ott familiá-jokkal élnének. Ezen Népeknél, az embernek szabadsága oly nagy, hogy az a' polgárnak szabadságát maga után ragadja szükségesképpen.

XV. Rész.

XV. Rész.

A' Népekről, kik a' pénznek hasznát esmérik.

ARISTIPPUS hajótörést szenvedvén, úszott és a' közelebbi partra érvén; látta hogy a' fövényben geometriai figurák vonattak: igen megörvendett, gondolván hogy ő egy bölcs Néphez érkezett, és nem egy barbarus Néphez.

Légy egyedül, és valamelly történetből vetődj egy esméretlen Néphez; ha egy pénzt látsz, szokásálod hogy egy pallérozott Nemzethez jutottál.

A' földmivelés a' pénznek használtatását kívánja. Ez a' munkákat

metsz

mesterségeket és ismereteket találtanak fel; és látja az ember mindenkor egyenlő lépéssel járni a' mesterségeket, a' tudományokat és a' szükségeket. Mind ez az érzékek' egy jelének behozatalára vezet.

Az árvizek és gyuladások feltaláltatták velünk; hogy a' földek érczeket tartanának magokban. Mikor azok egyszer a' földből elválnak vólt azokat valamire fordítani.

XVI. Rész.

A' polgári Törvényekről, azon Népeknél, a' kik nem ismerik a' pénznek használását.

Midőn egy Nép nem él a' pénzzel, akkor annál alig ismer az ember

más

más igazságtalanságokat az erő-
szakból származtatnak; és a' gyen-
ge emberek magokat egyesítve
oltalmazzák az erősek ellen. Is-
oleg van valami a' politicai rend-
szabásokon kívül. De egy népnél,
hová a' pénz bévitetett, ki van az
ember a' ravaszságokból jövő igaz-
ságtalanságoknak tétetve, és
ezen igazságtalanságok ezer mó-
don gyakoroltathatnak. Itt hát az
ember kéntelen jó polgári törvé-
nyekről gondoskodni; ezek új esz-
közökkel és külömböző módokkal
lésznek gonoszokká.

Azon Országokban, hol nincsen
pénz, a' ragadozó csak dolgokat
lop el; és a' dolgok soha sem has-
sonlíttanak eléggé egymáshoz.
Abban az Országokban, hol pénz

vagyon,

vagyon, a' tolvaj jegyeket lop el; és a' jegyek mindenkor hasonlók egymáshoz. Az elsö Országokban semmi sem rejtödhetik el, mivel a' ragadozó mindenkor magával viszi saját vádlásának (: convictión :) bizonyságait: nem így van a' dolog a' többiekben.

XVIII. Rész.

A' politicai Törvényekről, azon Népeknél, a' kiknél nincs meg a' pénzzel való élés.

A' mi a' szabadságot, azon Népeknél, a' kik a' földeket nem mivelik, leginkább bizonyossá teszi, az, hogy a' pénz elöttök esmeretlen. A' vadászatnak, a' halászatnak, avagy a' csordáknak hasznai nem

lehet

31.

lehet eléggé meggyujtem, sem
altattam, azért hogy egy ember
abba az állapotba helyezhette
magát, hogy a többieket meg-
vesztegethette: az helyes, hogy a'
mikor gazdagságok jeggyei
vagynak, egy rakást gyüjthet
az ember a' jeggyekből, és oztat
jó azokat a' kinek akarja.
Azoknál a' Népeknél, a' kiknek
nincsen pénze, kinek-kinek
kevés a' szükséges, és azt könnyen
's egy formán is kielégíti. Az
egyenlőség sehol kéntelen;
és Elöljáróji is nem lehet
Despotai.

X VIII. Lev.

XVIII. Rész.

A' Babonaság' ereje.

Ha igaz az a' mit az históriák mondanak, ugy a' Natchézaknak, Louisiánna' egy Népének Constitutiója ebben kifog. Nálok a' Kacsika rendelésében minden jobbágyainak javairól, és azokat fántásiája szerént dolgoztatja; ők tölle fejeket sem tagadhatják meg; ő ugy van mint a' Nagy=úr. Midőn a' vélt Örökös (: héritier présomptif :) születik, néki adnak minden akkori szopó gyermekeket, hogy éltében néki szolgáljanak. Azt mondaná az ember, hogy ez a' nagy Sésostris.

Ez a

Ezé' Tő-ember á' maga kalibájában olyan érzéseményiekkel illettetik, á' mellyekkel az ember egy Sinai vagy Sionai Oltárához járulna.

A' babonaság' elő-ítéletei felsőbbek minden más előítéleteken, és fundamentumai fejülhaladnak minden más fundamentumokat. E' szerént, ámbár á' vad Népek természetes szerént nem ismérik á' Despotismust, ez á' Nép ismérí attól azt. Ők á' Napot imádják: és ha az ők fejének eszébe nem ötlött vólna az, hogy ő á' Nap' öttse lenne, tehát ők ő benne nem találtak vólna egyebet egy magokhoz hasonló nyomorúltnál.

XIX. Lép

XIX. Rész.

Az Arabsoknak szabadsá-
gárúl, és á' Tatároknak szól-
gaságáról.

Az Arabsok és Tatárok pásztor-
kodó Népek. Az Arabsok azon
közönséges esetekben vagynak, á'
mellyekről szóllottunk, és szabadok;
az helyett, hogy á' Tatárok (: legkü-
lönösebb nép á' földön :) politicai
rabszólgaságban vágynak. Én
már adtam némelly okait ezen
útólsó tüneménynek: ímé az ujabbak.

Nékiek nincsenek Várossaik,
nincsenek erdősségeik, kevés mocsá-
raik vagynak; folyóvizeik szinte
mindég jegesek, laknak egy igen-
igen nagy téren, legelőjök és Csor-

Rájok vagyon, és kövarkerüleg Vaz-
gyonjok: de mintsenek sem valami
menedék sem oltalom hellyeik.
otthelyre egy Ikán meggyőzepett,
fejés vaitzik; gyermekeivel és azon
a' módon bánnak; és minden ő jób-
bágyai a' győzedelmesé lésznek.
Nem vettetnek ők polgári rabszol-
gaságra; ők terhére lesznének
egy Simplex Nátionak, a' mellynek
a' mivelésre mintsenek földjei,
és Szükségje Pinez' valamelly házi
szolgálatra. Ők hát a' Nemzetes
nevelik. Hanem a' polgári rabszol-
gaság' hellyében, azt gondolta az
ember, hogy a' politicai rabszol-
gaságnak kellett beiktatni.

Valójában, egy Országban hol,
a' különböző csoportok egymással
untalan hadakoznak és egygyik a'

másikat

©BCU Cluj

másikat szünet nélkül hódítja;
egy Országban hol, a' vezérnek
halálával mindenik agyaztnak
politicai tagja mindenkor el-
nyomatik, átaljában a' Nemzet
nem igen lehet szabad: mert ab-
ban szinte' csak egy vész is, a'
mellynek számtalanszor ne kelle-
ne járom alá vettetetnie.

A' meggyőzetetett Népek né-
mű némű szabadságot megtart-
hatnak, midőn fekvéseiknek
erejénél fogva, olly' állapotban
vagynak, hogy elestiggedéseik után
is még alkudozhatnak. De a' Tatárok
mindenkor ellenállás nélkül, egyszer
meggyőzetetetve, soha sem mehet-
tek felkelésekre.

A' kis Ásiában, megmondot-
tam, hogy a' mivelt tartományoknak
lakosai nem igen lehetnek sza-

badok

badok: a' környülállások okoz=zák, hogy a' Tatárok, ha mindjárt egy míveletlen földön laknak is, csak azon esetben vagynak.

XII. Rész.

Nemzeti jussa a' Tatároknak.

A' Tatárok magok között nyája=soknak és emberségeseknek látsza=nak; de mint hóditók igen kegyetlenek: ők éles kardra hányják a' megvett Városoknak lakósait; kegyelemnek hiszik ha azokat eladják, vagy katonáik=nak osztogatják. Ők Ázsiai Indiáktól fogva a' földközi Ten=gerig elpusztították; az egész napkeleti Persia az első pusz=tának maradt.

A' mint

A' mint nékem tetszik, a' mi egy hasonló Nemzeti Jusst szerzett abban áll: Ezen Népeknek nem voltak Városai; minden hadakozásaikat szívesen és szabadon tették. Mikor győzni reménylették, megütköztek; a' mikor nem reménylették, az erősebb hadi sereghez állottak. Illyen szokásokkal, ők a' magok nemzeti jussokkal ellenkezőnek találták, hogy egy Város a' melly nékiek állam nem tudott állani őket tartóztatta. Ők nem úgy nézték a' Városokat mint a' lakósoknak egy gyülekezetét, hanem mint egy alkalmas hellyeket arra, hogy azok magokat az ők hatalma elöl elvonják. Nékiek nem volt valami mesterségek azoknak megvételére,

és ők

és ők sok bajra tették ki magokat azokat ostromolva; ők vérrel bosszúlták meg mind azt, a' miben nékiek az ostrom került.

VIII. Rész.

A' Tatárok' polgári Törvénnye.

Pater du Halde mind, hogy a' Tatároknál mindenkor a' kissebbik fiú az örökös: ennél fogva mihelyt a' nagyobbak a' pásztori életnek folytatására alkalmatosok, kikelnek az háztól egy bizonyos számú az apától adatott marhákkal, és egy ujj lakást állítanak külön=külön. A' kissebbik fiú a' ki apjával othonn marad, tehát az ő örökösse.

Hallottam

40.

Hallottam, hogy egy hasonló szokás lenne Angliának némelly kisded kerületeiben: és e' találtatik még kis Brittanniában (: en Bretagne :) 's a' Rohani Herczegségben is, hol annak helye vann a' Nemtelenekre (: pour les roturiers :) nézve. E' kétségen kivül egy paraszti törvény, melly némelly Brittanniai kis Néptől jött, vagy valamelly Germanus Néptől hozattatott ide. Caesar' és Tacitusból tudatik, hogy ezen utolsók kevéssé mivelték a' földeket.

VIII. Köt.

XXII. Rész.

A' Germanusoknak egy polgári Törvényéről.

Én megjegyzéndem itten, hogy a' Salica Törvénynek különös szövedéke, a' mellyet rendszerént, Lex Salica, így neveznek, mikképpen gyökerezik egy Népnek Intézeteiben, melly a' földeket nem mivelte, avagy legalább keveset mivelte.

A' Salica Törvény (la loi salique) rendeli hogy, ha egy embernek gyermekei maradnak, a' fiakra szállanak a' Salica földek a' leányok praejudiciumára.

Annak

Annak megtudásáéra, hogy mik vóltak a' Salica földek, fel teszem azt, hogy miben állott a' Francusoknál a' földeknek tulajdonságai avagy használások, előbb hogy sem ők Germaniából kijöttek vólna.

Eckhárd Úr igen jól megmutatta, hogy azon szó Salica jön a' Sala szótól, a' melly házat tészen; és hogy e' szerint a' Salica föld /: Terra Salica, la terre salique :/ az ház után tartozó föld vólt. Én messzébb mégyek, és megvizsgálom, hogy mi vólt az ház, és az háznak földje a' Germanusoknál.

„ Ők nem laknak Városokon,
„ mind Tacitus, és nem szenvedik

„ kerí

„hatik ha házaik eggyik a' más-
„sikéihez éz; háza közül ámin-
„denik egy kis földet avagy tért
„hágy, a' melly bekeritetett avagy
„zárattott„. Tacitus igazán ir.
Messe a' Barbarus törvénykönyv-
veknek több törvényeikben kü-
lömbözö rendeléseik vagynak
azok ellen a' kik ezen kerités-
seket elrontották vólna, és azok
ellen a' kik magába az házba
is rontottak vólna.

Tudjuk, Tacitus és Caesar
után, hogy a' Germanusoknál-
sal miveltetett földek rétiek
csak egy esztendöre adattak vólt;
a' mi után azok a' Publicumra
tértek ismét. Ök nem birtak
egyéb örökölhetö jószágot az háznál
és egy mezeje földnél az ház

közül

közül békezitve. Ez a' különös Patrimonium az a' mi a' fiakra nézett. Valójában, miért is néz- zett vólna a' leányokra? Ők egy más házhoz mennek.

A' Salica föld hát azon ke- rinés vólt, a' melly a' Germanus házához tartozott; a' vitézegye- dül sajátja a' mit bírt. A' Fran- ciák, az hódítás után, új tu- lajdonokra tették szert, 's azo- kat folyvást Salica földeknek nevezték.

Mikor még a' Franciák Germaniában laktak, jószágaik rabszolgákból, ökrökből, lovak- ból, fegyverekből 's a' t. állottak. A' ház és az ahoz tagadhatat- lanul tartozó föld természetesen a' fiú gyermekeknek adatott

a' kik

a' kiknek abban kellett lakni.
De minekutánna a' Frantzusok
hóditásaik által nagy földeket
szereztenek volt, érzékenyen dolog-
nak érezték lenni, hogy a' leá-
nyok ès azoknak gyermekei azok-
ból részt ne vehettenek. Egy szo-
kás jön bé, a' melly az Atyának
megengedte leányát ès leányá-
nak gyermekeit magához vissza-
venni. A' Törvény elhalgattatta
az embert; ès úgy kellett lenni,
hogy az efféle visszahivások
közönségesek voltak, mivel
azoknak formájok is tudtak.
Ámind ezen Formulák között
egyet különöset találok. Egy
Nagyapa onokáit magához visz-
szahíjjvén hogy azok az ő fiaival
ès leányaival örökösei légyenek.

Ohire

Kire jutott hát a' Salica Törvény?
Ugy kellett lenni, hogy azon idők-
ben is, a' többé nem tartatott
meg; avagy a' folytonn való vitéz-
ség hiánya a' Leányoknak egy
nézette nékiek az örökségbe
szálló képtelenségeket ;/: leur capa-
cité de succéder :/ mint leg-
szokottabb eseteken.

A' Salica Törvénynek nem
lévén tárgya egy bizonyos
elsőség ;/: préférence :/ egy nem-
nek a' más felett, annak még
kevesebbé vólt az egy mindég
fennmaradása ;/: perpétuité :/
a' Familiának, a' Háznak, avagy
a' föld' szálitásainak ;/: trans-
mission de terre :/ mind az
egy Germanusnak nem jutott

az

az ostába. E' szitsán egy gazda-
sági törvény vólt, a' melly az há-
zát, és az ház után járó földet
az abban lakni kellett fiak-
nak adta, és a' kékez következ-
zés szerént az inkább illetett.

Nincsen egyébb hátra csak
hogy a' Galica törvényből az
Allodiumoknak Sinuluttáz
ide jegyezzem, ezen annyira
híres textust, a' miről annyi
emberek szóllottak, és a' mis
ollyan kevés emberek olvastak.

1ör. "Ha egy ember gyermek-
"kek nélkül meghal, apja vagy
"annya lészen örökösse: Sui
"juris adoxcent: / 2or. Ha néki nincs-
"sen apja sem annya, fiú vagy
"leány testvére szállnak urára

s. Sui

„ /: lui succedaront :/. 3or. Ha nin-
„ csen se fiú se leány testvére
„ /: ni frère ni soeur :/, annyának
„ leány testvére marad utánna
„ /: lui succedera :/. 4er. Ha annyá-
„ nak nincsen leány testvére,
„ az apjának leány testvére áll
„ utánna. 5ör. Ha apjának nin-
„ csen nénye-huga /: soeur :/, a'
„ közelebbi férjfiú rokonok légye-
„ nek örökösei. 6or. Semmi része
„ a' Salika földnek ne jusson
„ a' fejérnépekre; hanem tarto-
„ zzon az a' fiakra, az az, hogy a'
„ fiú gyermekek légyenek apjok-
„ nak örökössei.

Nyilván vagyon, hogy az öt első
czikkelyek annak az örökléknek Suc-
cessiójáról a' ki gyermekek nélkül

hal

hal meg; és az hatodik artículust, annak Successiója a' kinek gyermekei vagynak.

Mikor egy ember gyermekek nélkül hólt meg, akkor a' Törvény ugy akarta, hogy a' két nemek közül egygyiknek csak bizonyos esetekben légyen elsősége a' másik felett. A' Successiónak két első grádattaiban, a' férjfiaknak és asszonyoknak égyan azok az határai voltak; az harmadikban és negyedikben, a' fejérnépé vólt az elsőség; és a' férjfiaké vólt az ötödikben.

Én ezen különösségeknek /: De ces bizarreries :/ magvait találom Tacitusnál. „A' Leány testvéreknek „ gyermekek, mond ő, az ők annyok„ báttyánál /: oncle; avunculus :/ az a'

becsüllet

„ becsűllet a' mi az Atyáinál. Némel-
„ lyek azon vérségöt Közelebbnek
„ és erősebbnek tartják, és a' keresztény
„ vérelében is inkább kivánnyák„.

Esmeretes vagyon, hogy a' mi elölt Nyitra-
vicéinknek leány testvéreik és leány
testvéreik' gyermekei azon való
szerzesekből a' Francziák' Szokás-
sainak annyira hozzánok. Hogy
ha a' nénék-hugok' gyermekei az
háznál mint saját gyermekek úgy
nézettek, szokásossá vált, hogy a'
gyermekek a' magok annya' nénje-
öttsés /: la tante :/ annyok gyanánt
tartották.

Az Annya' nénje-öttse /: la soeur
de la mere :/ eleibe tétetett az Apa'
nénje-hugának /: la soeur du pere :/;
a' megmagyarázódik a' Salica Tör-
vénynek más helyeiben: Mikor egy

atyafiny

asszony özvegygyé lett, ő a' férje' rokonainak gyámja alá /: sous la tutelle :/ esett; a' törvény ezen gyám=ra nézve eleibe tette az asszonyok után való rokonokat a' férjfiák után való rokonoknak. Valóban, egy asszony ki egy familiába lépett, magát nemének személyei=vel egygyesítvén, ő az asszonyok után lévő rokonokkal inkább öszvekötteteti, mint a' férjfiú után való rokonokkal. Továbbá, midőn egy ember mást megölt, és néki nem vólt a' miből kifizetné a' reá ítélt pénz büntetést, a' törvény megengedte néki, hogy jószágairól lemondjon, és az atyafiak tartoz=tak a' mi hibázott kipótolni. Az apa, az anya és a' bátty=öttse /: frere :/ után, az anyának nénje=öttse /: la soeur de la mere :/ vólt a' ki fizetett, mintha

azon

ezen közölnek több nyájassága lett volna. Ho már a' Szókinságnak, a' melly feltette a' keresetet, az hasznokat is kellett adni.

A' Salica Törvény akarta hogy az apának leány testvére után, a' legközelebbi férjfi ágon lévő atyafi szálljon be örökségbe: de ha az az ötödik grádusonn kivül való atyafiú volt, nem szállott /: succedált :/. Igy egy fejérnép az ötödik izen a' jókba szállott az hatodik izbéli férjfiúnak /: praejudiciumára :/ kárára: és ezt teszik meg a' Ripuári Francusok Törvényéből, a' Salica Törvénynek hitteges magyarázójából, az Allodiumok Titulussa alatt, hol a' lépten lépve követi a' Salica Törvénynek ugyan ezen Titulussát.

Ha az Atya gyermekeket

hagyott

hagyuk hátra, a' Salica törvény akarta, hogy a' leányok lemmei nek kirekesztve a' Salica föld-nek successiojából, és hogy a' tartozzon a' fiú gyermekekre.

Nékem könnyü lenne megmutatnom, hogy a' Salica törvény nem zárta volt külömbség nélkül ki a' Salica földből a' leányokat, hanem csupán abban az esetben, hol a' fiák zárták ki őket. E' látszik magából a' Salica törvényből, a' melly, mindenkinek monodotta, hogy a' férj népek semmit ne birhatnának a' Salica földből, hanem egyedül a' férjfiak, maga magának megmagyarázásra és szorítja: „ az „az, szóll az, hogy a' fiú szálljon „az atya' örökségébe."

Dz.

2or. A' Salica Törvénynek
fürészje (: le tette :) a' Régmási
Francusok Törvénnye által
meg vann világositatva, a' melly=
nek és vagyon egy Tzikkellye az ittho=
Viemokról igen egy formán a' Sa=
lica Törvény' Tzikkellyéhez.

3or. Formamából minden ere=
deti Törvénnyei ezen Barbarus
Népeknek, magyarázzák egy=
mást, annál inkább, hogy azok=
nak majd mind ugyan azon lel=
ke vagyon. A' Szászok Törvénnye
parancsolja, hogy az Apa és az
Anya hadják Örökségeket fiaik=
nak, és nem leányaiknak; de ha
csak leányok vagyon, a' kapja
az egész Örökséget.

4or. Nékünk két régi Formu=
láink vagynak, mellyek megha=

tározzá

tároztták az azokat hol, követvén a' Salica törvényt, vagynak a' lényok a' fiak által kizáratattatva; ez akkor vann a' mikor fiú testvérekkel megegyeznek.

5ör. Egy más formula megmutatja, hogy a' leány szállott az örökségbe az onokának praejudiciumára; a' leány hát a' fiú által záratott ki.

6or. Ha a' leányok, a' Salica törvény által közönségesen ki lettek volna zárattva a' földeknek successiojából, lehetetlen lenne az historiákat, a' formulákat és a' leveleket, a' mellyek untalan az első nemzetségből való fejedelmeknek földeikről és jószágaikról szóllanak, érteni:

Hibázott a' ki mondotta, hogy a' Salica földek feudumok valának. 1ör.

Ez a' f[illegible]

Ez a' Titulus így vann írva: az Allo-
diúmokról. 2.or Kérdésben, a' Feudu-
mok nem vóltak mára szállók.
3.or Ha a' Salica földek Feudumok
lettek vólna, Márkulf azt a' Ato-
kást, a' mellyik az azokba szállás-
ból a' fejérnépeket kizárta, mikép
tarthatta vólna istentelennek,
a' mikor magok a' férjfiak sem
szállhattak a' Feudumokba? 4.er
A' Levelek, a' mellyeket cítálnak
megbizonyításokra, hogy a' Salica
földek Feudumok lehett vólna,
egyedül azt bizonyítják, hogy azok
szabad földek vóltak. 5.ör A' Feu-
dumok csak az hódíttás után hoz-
tattak bé; és a' Salicus szokások
(usus:) meg vóltak az előtt hogy a'
Francusok Germaniát oda hagy-

ták

tták vólt. Ezt. Nem a' Salica Törvény vólt az, a' melly, megszorítván az asszonyok successióját, formálta' a' Feudumok' felállíttását; ha nem a' Feudumok' felállíttása vólt az, a' melly a' Fejérnépek' Successiójának és a' Salica Törvény' rendeléseinek határokot vetett.

A' most mondattak után, nem kellene hinni, hogy a' férjfiaknak állandó Successiója a' Francia Koronára a' Salica Törvénytől jöhetne. Noha kétségen kivül vagyon, hogy az onnan jött. Én azt megbizonyítom külömböző Törvénykönyveivel a' barbarus Népeknek. A' Salica Törvény és a' Burgundusok' Törvénye nem adnak jusst a' leányoknak arra hogy

bátyjokkal

báttyokkal a' földes örökségül kap-
ják; ők a' Koronára nem követ-
kezhetnek inkább. A' Visigothusok'
törvénnye ellenben megengedte a'
a' leányoknak báttyokkal követ-
kezni a' földekre; a' fejérnépek
képesek vóltak a' Korona' örökül
kapására. Ezen Népeknél, a' polgári
törvény' rendelése erőt vett a' politi-
cai törvényen.

Nem vólt az egyetlen egy eset,
mellyben a' politicai törvény a' Fran-
cusoknál engedett a' polgári tör-
vénynek. A' Salica törvénynél fogva
minden fiú testvérek egyenlőleg
lettek a' föld' örökösei; és ez is
a' Burgundusok' törvénnyének
vólt a' rendelése. A' Francusok'
és Burgundusok' Monarchiájában,

minden fiú tejfevének őzökötte-
lenek a' Kóxnának, némelly orzöka-
kokat, gyilkosságokat és barangoz-
lásokat ide nem számitva; a' Bur-
gundusoknál.

XXIII. Rész.

Hosszú üstökéről (: cheveluse:) a' Francusok' Királlyainak.

A' Népeknek, a' kik nem szánt-
nak-vetnek, még képzete is incs
a' luxusról. Még kell némi Tacit-
tusnál a' Germanus Népeknek
csudálásra méltó együgyűségét;
a' mesterségek nem dolgoztak az
ők ökörszíneiken, ők azokat fel-
lelzék a' természetben. Ha az ők
Vezérének nemzetségés valami

jéllel

jelket meg kellett külömböztetni, azt is a' természetben kellett kereszni: a' Francusok; a' Burgundusok; és a' Wisigothusok Királyainak hosszú haja Korona helyen szolgált.

XCIV. Rész.

A' Francus Királyoknak házasságairól.

Fennebb megmondottam, hogy azon Népeknél, kik a' földmívelést nem űzik, az házasságok sokkal kevesebbé állandók, és hogy itt rendszerént több feleségeket vészen az ember. "Csak nem
„egyedül a' Germanusok valának minden
„Barbarusok között a' kik egy feleséggel
„megelégedtek, mond Tacitus, ha rá-
„lok az ember kivészen némelly Sze-
„mélyeket, a' kik nem feslettségből,
„hanem Nemességek okáért, sokonak
többekkel"

„többeket„.

E' megfejti, hogy az első ágból való királyoknak miként vóltak annyi sok feleségeik. Ezek az házasságok következésbé vóltak egy bizonyságai az álhatatlanságnak, mint a' méltóságnak czímjei: egy illyen praerogativát velek elveszteni, annyi' lett vólna, mint őket a' legkényesebb helyen megsérteni. Innen lehet megfejteni miért nem követték a' Jobbágyak a' királyok' példáját.

XIV. Rész.

CHILDERICH.

„Komoly, mond Tacitus, az házasság
„a' Germanusoknál: a' vétkek itt nem
„materiái a' nevetségnek: elcsábítani,
„vagy elcsábíttatni nem neveztetik mó-

dinak

„dinak: igen kevesek illyen számos
„Nemzetnél a' mesterségek."
E' fejti meg a' Childerich eluzetését: ő a' Szokott erköltsöknek rugta fel, a' mellyeknek megváltoztatására az hódítás óta nem vólt idő még.

XVI. Rész.

A' Frantzus Királyoknak emberkúrátási majorité:

A' földekes nem mivelő barbarus népeknek nincsen tulajdonképpen Territóriuma; és a' mint megmondottuk, inkább a' Nemzetek jutta mint a' pólgári jus által kormányoztatnak. Tehát ők majd mindenkor fegyverben állanak. Mondja is Tacitus," hogy a' Germa-

nusok

"mutok sem közönséges sem kü-
"lönös dolgot fegyvertelen nem igaz-
"ították." Ők véleked'éseket egy
fegyvereik fordításával jelentették
ki. Mihelyt ők azokat visszahozék
a' gyűlésnek bémutattattak; kezekbe
adtak egy dárdát: ezen szempillan-
tattól fogva, kijöttek a' gyermek-
ségből; ők egy részét tették a' csa-
muliának, 's azzá lettek a'
Respublicára nézve is.

"A' Sasok, mondja az Ostro-
"gothusok' Királlya, megkímélik
"eledelt hordani fiaiknak, mi-
"helyt megtollasodtak ökörmösöd-
"nek; ezeknek nincsen a' más' segedelmére
"szüksége, a' mikor
"már saját magok is ragadoz-
hatnak;

„hatnak. Hogyan lenne ha a' mi
„hadtárgoinknál levő ifjaink
„javaiknak gondviselésére és
„életöknek kormányozására rész=
„ve igen gyenge korúaknak tar=
„tatnának. A' virtus teszi az
„emberkort a' Gothusoknál."

A. Childebert tizenöt
esztendős volt, a' midőn anya=
bátyja Gontrán őt emberkorú=
nak és az igazgatásra magától
képesnek nyilatkoztatta ki. A'
Ripuároknak /: Ripuáriusok:/ tör=
vényében azon tizenöt esztendős
kort, a' fegyverviselésre képesség=
gel, és az emberkorral együtt lát=
ja az ember járni. "Ha egy Ri=

puár

„ puász meghalt, vagy életett, monda=
„ tik ott, és egy fia maradott, tehát
„ ő sem nem perelhet, sem nem pe=
„ relhetnek a' törvényszéken; a' míg
„ a' tizenötöt esztendőt bé nem töltöt=
„ te; akkor maga felelt, avagy egy
„ harczolót választott.„ Az elmének
eléggé kifejlődve kellett lenni
arra hogy magát oltalmazza a'
törvényszéknél, és a' testnek eléggé
erősödve arra hogy az harczon
védelmezze magát. A' Burgundu=
soknál, a' kiknél ismét szokásban
vólt a' bajvívás a' perlekedések=
ben, az emberkor a' tizenöt esz=
tendő vólt.

Agathiás tudósít minket,
hogy a' Francusok fegyverei könyi=

Ezek

©BCU Cluj

Dek voltak; ők hát tizenöt eszten-
dős korokban emberkort érhettek.
Idővel, a' fegyverek nehezek lettek;
és már a' Nagy Károly' idejében
igen is nehezek ~~[illegible]~~ voltak, a'
mint megtetszik az a' mi Kájsa-
lanainkból és Rómánainkból.
Azok a' kik Feudumokot bírtak,
és a' kiknek kövesksésileg katonai
szolgálatot kellett tenni; már csak
huszonegy esztendejükben érték
emberkort.

XXVII. Rész.

Folytatása ugyan ezen Materiának.

Láttuk hogy, a' Germanusoknál,
az emberkor (: la majorité :) előtt
nem mehetett senki a' Gyűlésbe; rez

sze vólt az ember a' Famíliának,
de nem a' Respublicának. Innen
lett az, hogy Clodomirnak, az
Orleánsi Királynak és Burgun-
dia hódittójának gyermekei nem ne-
veztettek Királyokká; mivelhogy,
azon gyenge korban, a' mellyben vól-
tak, nem állíttathattak a' Gyülés-
eleibe. Ők nem válnak még Királyok,
hanem nékiek azzá kellett lenni,
mihelyt a' fegyver viselésre képe-
sek lettek; és az alatt Nagyannyok
Clotilda kormányozta a' Státust.
Az öcstyabáttyok Clotair és Chil-
debert nékiek torkokat metszet-
ték, és felosztották Királyságo-
kot. Ez a' példa lett oka hogy
azután az árva Herczegek Ki-
rályokká neveztetnek mindjárt

Attyok' halála után. Igy tartotta meg Herczeg Gondoviseló II. Childebertet Chilpericnek kisgyermekségétől, és őt Királyá neveztette tironát gondviselésében.

Hanem ugyan ezen változásban is követtetett a' Nemzetnek elébbeni gondolkozása, ugy hogy a' dolgok sem mentek a' gyermek Királyok' nevében. Kettős Igazgatás is vólt a' Francusoknál; az eggyik, a' melly az árva Király' személlyét illette; és a' másik, a' melly az Országot illette; és a' Fundumokban, egy különbség vólt a' Gondviselés /: la tutelle; tutela :/ és a' Tiszttartóság /: la baillie; procuratura :/ között.

XXVIII. Rész

XXVIII. Rész.

A' fiuváfogadásról /: adoptione :/ a' Germanusoknál.

Miként a' Germanusoknál ember-kort ért az ember a' midőn fegyvert fogott, a' Királyi ugyan ezen jegynél fogva fogadtaton fiúvá. Innen Gontrán a' maga' öcsé-jét /: neveu :/ Childebertet ember-korúvá akarván nevezni, és még fiává fogadni, monda néki: "Én „ezen dárdát kezedbe adom mint „egy jelét annak, hogy Királyságo-„mat néked adom." És a' Gyülekezet felé fordulván: "Ti látjátok hogy az „én fiám Childebert egy férjfiúvá lett;

„lett; engedelmeskedjetek néki:„Az Osztro-
gothusok' Királlya Théodorich fiává
akarván fogadni az Herulusok' Ki-
rállyát, irta néki: "Az egy szép
„dolog nálunk, hogy a' fegyvernél
„fogva fiat lehet fogadni: mert
„egyedül csak a' vitéz férjfiak
„érdemlik meg, hogy fiaink
„légyenek. Ezen képekben ollyan
„erő vagyon, hogy az a' [illegible] is' en-
„nek tárgya, készebb mindenkor
„meghalni, mint valami gyalázá-
„tos dolgot szenvedni. Így, a' Népek
„szokása szerént, és mivelhogy te
„egy férjfiú vagy, mi tégedet fiún-
„ká fogadunk ezen paizs, ezen
„kard, ezen lovaknál fogva, a'
„mikes néked küldünk ki.„

XXII. Sz.

41.

XXXIX. Rész.

A' Francus Királyoknak vér-ontomja.

Clodvig vólt egyedül a' Francu-
soknál az Herczegek között, a' ki
hadat nem Galliára; több rokon-
nai hoszak ide külön Nemzetsé-
gekes: és minthogy is néki nagyobb
szerencséi vóltak, és azoknak, a'
kik őt ide kisérték vólt, fényes
Birtokokat ajándékozott, tehát
a' Francusok hozzája folyamod-
tak minden Nemzetségekből, és
a' többi Vezérek igen gyengéknek
érzették magokat arra hogy néki
ellenálljanak. Ő a' maga egész
Házának kiirtását tette fel ma-
gában, és abban czélját is érte.

Ő féle,

Ő élt, mond Tours-i Gergely (Grégoire de Tours) nehogy a' Francusok más Vezért választanának. Az ő gyermekei és következői (Successor) ezen mesterséget követték, a' mint csak tőlök kitelhetett: látta az ember szüntelen a' testvért, az anyabátyját, az onokát, (mit mondok? a' fiút, az apát, egész familiája ellen esküdni. A' Törvény szünet nélkül választgatta a' Monarchiát; a' félelem, az ambitio és a' kegyetlenség azt ujra eggyesíteni akarták.

XXX. Rész.

A' Nemzetnek Gyűléseiről a' Francusoknál.

Fennebb megmondtuk, hogy a' Népek, kik a' földeket nem művelik, nagy szabadságban élnek. A' Germanusok ezen álapotban voltak. Tacitus mondja, hogy ők Királlyaikat avagy Vezérjeiket csak egy igen mérsékletes hatalommal ruházták fel; és Caesar, hogy nékiek nem volt közönséges Felsőbbségek csak a' békesség alatt, hanem mindenik Faluban a' Főbbek szolgáltatták ki a' Lakósok közt az igazságot.

A' Fra

a' Franczusoknak is Germaniá-
ban nem vólt Királyok, a' mint
azt Touzsi' György igen jól meg-
bizonyítja.

65 A' Fejedelmek, mind Taci-
"tus, tanácskoztak a' kisded dol-
"gok felöll, az egész Nemzet' na-
"gyobbról; ugy mindazáltal, hogy
"azok a' mellyeknek a' Népnél vagyon
"megállítása, a' Fejedelmeknél is
"forgattattanak." Ez a' szokás ál-
lott sem az hódíttatás után, a' mint
minden emlékekből látja azt az
ember.

Azt mondja Tacitus, hogy a'
főbenjáró bűnök a' Gyülekezetek
elébe vitettettenek. Épen igy
vólt itt ezzel a' dolog az hóditás
után, és a' nagy Vasallusok is eb-

ben

ben ítéltetnek meg.

XXXI. Rész.

A Papságnak tekintetéről az első Nemben. /: De l'autorité du clergé dans la première race :/.

A Barbarusoknál az Áldozó-papok /: les prêtres :/ bírják rendszerént az hatalmat, mivel nékiek mind tekintetek vann, a' mit nékiek a' Vallástól kell kapni, mind hatalmok, a' mit az illyen Népeknél a' babonaság ád. Látjuk is Tacitusból, hogy a' Papok a' Germanusoknál nagy tekintetben voltak, hogy a' Policiát a' Nép' Gyűléseiben végjék állott. Csak

nékiek

nékiek vólo szabad fonyitsomi,
kűtni, vermi: erőlmívelsék ők,
nem a' Fejédelem parancsolat=
jábúl, nem is azért hogy egy bün=
tetést vőjjanak, hanem mivegy
az Istenségnek egy ihlésébűl,
a' mi azoknál a' kik hadat vi=
selnek mindég jelen vólna.

Nem kell csudálkozni, ha
mindjárt az elő Némnek kérdez=
tönél, az Ítéletességelek' akaratot
bírálnak ésf: az bűtez:/ lássa az
ember a' Püspökökös, ha őkes
a' Némzet' gyűlésiben is meg jé=
lenni látja, ha ők ollyan erőtten
béfolynak a' Királyok' hasazu=
kásaikba, és ha nékiek annyi
jószágokot ád az ember.

A' Kolosvári Cast. Irta 1. Decemb. 804
a' Szerzője

CLUJ UNIVERSITARĂ

©BCU Cluj